TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. rugsėjo 19 d.*

„Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 — Bankroto bylos — 24 straipsnio 1 dalis — Įsipareigojimo įvykdymas „skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, naudai“ — Šio skolininko kreditoriui atliktas mokėjimas“

Byloje C-251/12

dėl *tribunal de commerce de Bruxelles* (Belgija) 2012 m. gegužės 14 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. gegužės 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Christian Van Buggenhout ir Ilse Van de Mierop, veikiantys kaip *Grontimmo SA* bankroto administratoriai,

prieš

Banque Internationale à Luxembourg SA

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič (pranešėjas), teisėjai E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader ir C. G. Fernlund,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. kovo 14 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Ch. Van Buggenhout ir I. Van de Mierop, veikiančių kaip *Grontimmo SA* bankroto administratoriai ir atstovaujamų taip pat advokato C. Dumont de Chassart,

— *Banque Internationale à Luxembourg SA*, atstovaujamo advokato V. Horsmans,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos M. Grégoire, M. Jacobs ir L. Van den Broeck bei J.-C. Halleux,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Kemper ir T. Henze,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues ir B. Beaupère-Manokha,

* Proceso kalba: prancūzų.

— Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir S. Duarte Afonso,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin,

susipažinęs su 2013 m. gegužės 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191) 24 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas sprendžiant Ch. Van Buggenhout ir I. Van de Mierop, veikiančių kaip *Grontimmo SA* (toliau – *Grontimmo*) bankroto administratoriai, ginčą su *Banque Internationale à Luxembourg SA* (toliau – BIL) dėl pastarajam pareikšto ieškinio siekiant, kad jis į šių bankroto administratorių administruojamą bankroto turtą grąžintų mokėjimą, kurį atliko vieno iš *Grontimmo* kreditorių naudai.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Reglamento Nr. 1346/2000 4, 23 ir 30 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(4) Tam, kad rinka tinkamai veiktų, reikia vengti skatinti šalis perkėlinėti turto [turtą] ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties.

<...>

(23) Šiame reglamente numatytiems klausimams turėtų būti nustatytos vieningos kolizinės taisyklės, savo taikymo srityje pakeisiančios nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles. Jeigu nenustatyta kitaip, turėtų būti taikoma valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisė (*lex concursus*). <...>

<...>

(30) Gali būti taip, kad kai kurie suinteresuoti asmenys faktiškai nežino, jog byla iškelta, ir, elgdamiesi sąžiningai, veikia priešingu būdu susidariusiai naujai padėčiai. Siekiant apsaugoti tokius asmenis, kurie, nežinodami apie bylos iškėlimą, sumoka pinigus skolininkui, nors iš tikrųjų pinigai turėjo būti sumokėti likvidatoriui užsienio šalyje, reikėtų numatyti, kad tokiu mokėjimu būtų panaikinama skola.“

4 Reglamento Nr. 1346/2000 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas taikomas kolektyvinio bankroto byloms, susijusioms su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu.“

5 Pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį:

„Išskyrus atvejus, kai šis reglamentas numato ką kita, bankroto byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, <...> teisė.“

6 To paties reglamento 21 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Likvidatorius gali pareikalauti, kad pranešimai apie teismo sprendimą iškelti bankroto bylą ir prireikus nutarimas dėl jo paskyrimo būtų paskelbti bet kurioje kitoje valstybėje narėje <...>.“

7 Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnyje nurodyta:

„1. Jeigu valstybėje narėje įsipareigojimas įvykdomas skolininko, kuriam kitoje valstybėje narėje iškelta bankroto byla, naudai, o turėtų būti įvykdytas likvidatoriaus toje byloje naudai, įsipareigojimą įvykdęs asmuo laikomas jį įvykdžiusiu, jei jis nežinojo, kad iškelta byla.

2. Jeigu toks įsipareigojimas įvykdomas prieš išspausdinant 21 straipsnyje numatytą pranešimą, jei nėra priešingų įrodymų, laikoma, kad įsipareigojimą įvykdęs asmuo nežinojo apie bankroto bylos iškėlimą; jei įsipareigojimas įvykdomas po to, kai buvo išspausdintas minėtas pranešimas, jei nėra priešingų įrodymų, laikoma, kad įsipareigojimą įvykdęs asmuo žinojo apie bylos iškėlimą.“

Belgijos teisė

8 Belgijos teisėje bankrotai reglamentuojami 1997 m. rugpjūčio 8 d. Bankroto įstatymu.

9 Šio įstatymo 14 straipsnyje nustatyta, kad sprendimas dėl bankroto bylos iškėlimo yra vykdytinas laikinai ir iškart po jo paskelbimo, nes sprendimas dėl bankroto bylos iškėlimo įsigalioja paskelbimo dieną 0 val. 00 min. ir sukelia teisinių pasekmių nuo tos dienos.

10 Minėto įstatymo 16 straipsnyje paaiškinama, kad „nuo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo dienos iš bankrutuojančio asmens atimamos visos teisės administruoti visą savo turtą, net ir tą, kurį gali įgyti jau bankrutuodamas“.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

11 *Grontimmo* yra nekilnojamojo turto vystymu užsiimanti bendrovė, turinti buveinę Antverpene (Belgija). 2006 m. gegužės 11 d. *tribunal de commerce de Bruxelles* (Briuselio komercinių bylų teismas) buvo pateiktas prašymas iškelti jai bankroto bylą.

12 Atitinkamai 2006 m. gegužės 22 ir 24 d. dvi bendrovės skolininkės išrašė čekius *Grontimmo* naudai, iš viso 1 400 000 EUR sumai.

13 2006 m. gegužės 29 d. visuotinis *Grontimmo* narių susirinkimas pritarė valdybos narių atsistatydinimui ir nuo tos dienos paskyrė naujus valdybos narius; jie visi gyvena Pietų Afrikoje. Tą pačią dieną *Grontimmo* įsigijo 1 400 000 EUR vertės pirkimo opcioną, kurį išleido 2006 m. kovo 29 d. įsteigta bendrovė *Kostner Development Inc.* (toliau – *Kostner*), turinti buveinę Panamoje.

14 2006 m. gegužės 31 d. ir birželio 22 d. *Grontimmo* atsidarė dvi sąskaitas *Dexia Banque Internationale à Luxembourg*, tapusiame BIL. Abu bendros 1 400 000 EUR vertės čekiai buvo apmokėti į pirmąją sąskaitą, vėliau suma pervesta į antrąją sąskaitą.

15 2006 m. birželio 2 d. naujieji *Grontimmo* valdybos nariai *Dexia Internationale à Luxembourg* raštu nurodė išduoti 1 400 000 EUR vertės banko čekį *Kostner* naudai.

16 2006 m. liepos 4 d. *tribunal de commerce de Bruxelles* sprendimu bendrovei *Grontimmo* iškelta bankroto byla; tuo sprendimu iš šios bendrovės nuo pirmosios tos dienos valandos buvo atimtos visos teisės administruoti savo turtą. Tas sprendimas *Moniteur belge* paskelbtas 2006 m. liepos 14 d., tačiau nebuvo paskelbtas *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*.

17 2006 m. liepos 5 d. *Dexia Banque Internationale à Luxembourg*, vykdydamas 2006 m. birželio 2 d. nurodymą, išrašė 1 400 000 EUR vertės čekį *Kostner* naudai ir jį inkasavo, kad būtų apmokėtas šios bendrovės suteiktas pirkimo opcionas.

18 2006 m. rugsėjo 21 d. *Grontimmo* bankroto administratoriai pareikalavo, kad *Dexia Banque Internationale à Luxembourg* nedelsdamas grąžintų minėtą sumą; jie teigė, kad mokėjimas buvo atliktas neatsižvelgiant į tai, jog iš bankrutuojančio asmens buvo atimtos teisės administruoti savo turtą, o jo nebuvo galima atlikti iš bankroto turto, nes tai buvo padaryta jau iškėlus bankroto bylą. *Dexia Banque Internationale à Luxembourg* atsisakė grąžinti minėtą sumą motyvuodamas tuo, kad nežinojo apie iškeltą bankroto bylą ir gali remtis Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsniu.

19 Kadangi visos pastangos taikiai susigrąžinti minėtą sumą buvo bevaisės, *Grontimmo* bankroto administratoriai 2010 m. rugpjūčio 2 d. ieškiniu inicijavo procesą pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar BIL gali remtis Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsniu, nes, be kita ko, nagrinėjamu atveju *Grontimmo* bankroto administratoriai Liuksemburge nepaskelbė sprendimo, kuriuo šiai bendrovei iškelta bankroto byla, esminės dalies ir iš valstybės narės banko negalima pagrįstai reikalauti, kad jis kiekvieną dieną tikrintų, ar jų klientams iš kitų valstybių narių iškelta bankroto byla, ar ne.

21 Šiomis aplinkybėmis *tribunal de commerce de Bruxelles* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Kaip reikia aiškinti [Reglamento Nr. 1346/2000] 24 straipsnyje vartojamą žodžių junginį „įsipareigojimo įvykdymas skolininko naudai“? Ar šį žodžių junginį reikia aiškinti taip, kad jis apima ir mokėjimą bankrutuojančio skolininko kreditoriui šio skolininko reikalavimu, jei šį įsipareigojimą sumokėti įvykdžiusi šalis, veikianti bankrutuojančio skolininko sąskaita ir jo naudai, tai padarė nežinodama, kad kitoje valstybėje narėje skolininkui iškelta bankroto byla?“

Dėl prejudicinio klausimo

22 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad šios nuostatos taikymo sričiai gali priklausyti mokėjimas, skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimu atliktas šio skolininko kreditoriui.

23 Pirmiausia pažymėtina, kad net jei Reglamente Nr. 1346/2000 yra, be kita ko, kolizinių normų, kuriomis siekiama nustatyti tarptautinę jurisdikciją ir taikytiną teisę (šiuo klausimu žr. 2012 m. liepos 5 d. Sprendimo *ERSTE Bank Hungary*, C-527/10, 38 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką), šio reglamento 24 straipsnis nėra tokia kolizinė norma, tačiau yra materialinės teisės nuostata, kuri taikoma kiekvienoje valstybėje narėje, neatsižvelgiant į *lex concursus*. Pateiktu klausimu siekiama tik išsiaiškinti, ar tokį mokėjimą, kokį *Dexia Banque Internationale à Luxembourg* atliko *Kostner* naudai *Grontimmo* reikalavimu, apima šio straipsnio 1 dalis, pagal kurią, jeigu valstybėje narėje įsipareigojimas

įvykdomas skolininko, kuriam kitoje valstybėje narėje iškelta bankroto byla, naudai, o turėtų būti įvykdytas likvidatoriaus toje byloje naudai, įsipareigojimą įvykdęs asmuo laikomas jį įvykdžiusiu, jei nežinojo, kad iškelta byla.

24 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia, kaip pažymėjo visi pastabas pateikę suinteresuotieji asmenys, išnagrinėti, ar sąvoka „įsipareigojimo įvykdymas skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, naudai“ apima tik mokėjimus arba kitokį įsipareigojimų skolininkui, kuriam iškelta bankroto byla, vykdymą, ar ir mokėjimus arba kitokį įsipareigojimų vykdymą jo kreditoriui.

25 Ch. Van Buggenhout ir I. Van de Mierop, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Komisija mano, kad minėta sąvoka neapima mokėjimo skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, kreditoriui. Tačiau BIL ir Belgijos, Vokietijos ir Portugalijos vyriausybės tvirtina, kad ši sąvoka tokią situaciją apima.

26 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ir į jos tekstą bei tikslą, ir į šios nuostatos kontekstą bei teisės aktu, kuriame ji įtvirtinta, siekiamus tikslus (žr., be kita ko, 2010 m. gegužės 4 d. Sprendimo *TNT Express Nederland*, C-533/08, Rink. p. I-4107, 44 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

27 Be to, Sąjungos reglamentus būtina aiškinti vienodai, todėl, kilus abejonei, negalima nuostatos teksto vertinti izoliuotai; atvirkščiai, jį aiškinti ir taikyti reikia atsižvelgiant į jo versijas kitomis oficialiosiomis kalbomis (šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Eschig*, C-199/08, Rink. p. I-8295, 54 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

28 Viena vertus, kalbant apie Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalies tekstą, pažymėtina, kad, vadovaujantis įprasta žodžio „naudai“ prasme, įsipareigojimo įvykdymas asmens, kuriam iškelta bankroto byla, naudai *a priori* neapima situacijos, kai įsipareigojimas šio asmens reikalavimu įvykdomas vieno iš jo kreditorių naudai. Iš tiesų minėtas žodis, kaip jis įprastai suprantamas, reiškia tik tai, kad įsipareigojimas įvykdomas minėto asmens naudai – tai patvirtina, be kita ko, šios nuostatos versijos ispanų („a favor de“), anglų („for the benefit of“), italų („a favore del“), olandų („ten voordelen van“) ir portugalų („a favor de“) kalbomis.

29 Be to, Reglamento Nr. 1346/2000 30 konstatuojamojoje dalyje, visų pirma versijose vokiečių („Zum Schutz solcher Personen, die <…> eine Zahlung an den Schuldner leisten“), anglų („In order to protect such persons who make a payment to the debtor“) ir švedų („För att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären“) kalbomis, nurodyta, kad šio reglamento 24 straipsnio 1 dalis konkrečiai skirta situacijai, kai „mokėjimas“ atliekamas skolininkui, kuriam iškelta bankroto byla.

30 Be to, minėtoje 24 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, naudai įvykdytas įsipareigojimas privalėjo būti įvykdytas likvidatoriaus naudai. Iš šio paaiškinimo vienareikšmiškai matyti, kad šiame straipsnyje kalbama apie skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimus, kurie, iškėlus bankroto bylą, tapo su bankroto turtu susijusiais reikalavimais.

31 Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad, remiantis nuostatos, kurią prašoma išaiškinti, tekstu, šia nuostata saugomi asmenys yra skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, skolininkai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai sąžiningai įvykdo įsipareigojimą jo naudai.

32 Aplinkybė, kad pagrindinėje byloje tai yra bankas, kuris skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimu ir jo sąskaita atliko nagrinėjamą mokėjimą, šiuo atžvilgiu yra nesvarbi. Iš tiesų bankas, net jei įvykdė sutartinį įsipareigojimą šiam skolininkui, kuriam iškelta bankroto byla, to įsipareigojimo neįvykdė jo „naudai“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnį, nes minėtas skolininkas nebuvo minėto mokėjimo gavėjas.

33 Kita vertus, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalies ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslu, iš šio reglamento 30 konstatuojamosios dalies matyti, kad dėl šio straipsnio tam tikros situacijos, kurios prieštarauja naujoms aplinkybėms, susidariusioms iškėlus bankroto bylą, išsprūsta iš likvidatoriaus kontrolės.

34 Konkrečiai kalbant, minėto 24 straipsnio 1 dalimi leidžiama iš karto nepripažinti sprendimo iškelti bankroto bylą, nes ja leidžiama bankroto turtą sumažinti skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimais, kuriuos šio skolininko atžvilgiu sąžiningai įvykdė jo skolininkai.

35 Tačiau ši nuostata neturi būti aiškinama taip, kad ja taip pat leidžiama bankroto turtą sumažinti turtu, kurį skolininkas, kuriam iškelta bankroto byla, yra skolingas kreditoriams. Jeigu būtų vadovaujamasi tokiu aiškinimu, skolininkas, kuriam iškelta bankroto byla, leisdamas tretiesiems asmenims, kurie nežino apie bankroto bylos iškėlimą, vykdyti jo įsipareigojimą kuriam nors kreditoriui, galėtų perkelti bankroto turtą pas šį kreditorių ir taip pažeisti vieną iš pagrindinių Reglamento Nr. 1346/2000 tikslų, nustatytų šio reglamento 4 konstatuojamojoje dalyje, – vengti skatinti šalis perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties.

36 Iš visų šių svarstymų, susijusių su Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalies tekstu ir tikslu, su šios nuostatos kontekstu ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, siekiamais tikslais, matyti, kad tokia situacija, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kai skolininkas, kuriam iškelta bankroto byla, netiesiogiai įvykdė įsipareigojimą vienam iš savo kreditorių, nepatenka į šios nuostatos taikymo sritį.

37 Tačiau tai, kad Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalis netaikytina tokiai situacijai, kaip nagrinėjamajai pagrindinėje byloje, savaime nereiškia atitinkamo banko pareigos grąžinti nagrinėjamą sumą į bankroto turtą. Šio banko galimos atsakomybės klausimas reglamentuojamas taikytinoje nacionalinėje teisėje.

38 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1346/2000 24 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, jog šios nuostatos taikymo sričiai nepriklauso mokėjimas, skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimu atliktas šio skolininko kreditoriui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

39 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 24 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad šios nuostatos taikymo sričiai nepriklauso mokėjimas, skolininko, kuriam iškelta bankroto byla, reikalavimu atliktas šio skolininko kreditoriui.

Parašai.